

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**
з навчальної дисципліни «Психолого-правові засади
медіації»
вибіркових компонент освітньої програми
освітньої програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
(протокол від 15.08.2023 №8)

Розробник:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук,
доцент Маннапова К.Р.

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри педагогіки та психології ХДАФК, кандидат психологічних наук, доцент Гант О.Є.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС, кандидат психологічних наук, доцент Шиліна А.А.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

	Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
		Всього	з них:					
			Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 3								
	Тема 1. Примирення: значення та сфери застосування.	34	6	6	-	-	22	залік
	Тема 2. Медіатор як професіонал і як особистість.	40	8	8	-	-	24	
	Тема 3. Медіація як спосіб розв’язання конфліктів.	42	8	8	-	-	26	
	Тема 4. Медіативний підхід.	34	6	6	-	-	22	
Всього за семестр:		150	28	28			94	

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 3							
Тема 1. Примирення: значення та сфери застосування.	34	2	2	-	-	30	залік
Тема 2. Медіатор як професіонал і як особистість.	34	2	2	-	-	30	
Тема 3. Медіація як спосіб розв’язання конфліктів.	48	4	4	-	-	40	

Тема 4. Медіативний підхід.	34	2	2	-	-	30	
Всього за семестр:	150	10		10		130	

3. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема 1. Примирення: значення та сфери застосування.

Семінарське заняття.

Навчальна мета: ознайомлення студентів з сутністю поняття медіації та посередництва, підходами, принципами та інструментами медіації.

Кількість годин: 6 год.

Місце проведення: аудиторія факультету № 6.

Навчальні питання:

Заняття 1:

1. Альтернативне вирішення спорів.
2. Посередництво і медіація.
3. Співвідношення понять «конфлікт», «конфліктологія» і «медіація».
4. Види конфліктів, їх причини та особливості прояву.

Заняття 2:

1. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів.
2. Співвідношення медіації з іншими способами врегулювання і вирішення спорів.
3. Різні підходи в медіації.
4. Поняття і значення медіації.

Заняття 3:

1. Джерела правового регулювання медіації.
2. Принципи та інструменти медіації.
3. Сприйняття і комунікації в медіації.
4. Переваги та недоліки по відношенню до інших альтернативних способів вирішення спорів.

Література.

1. Гірник А.М. Основи конфліктології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Києво-Могилян. акад., 2010. 222 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/15660212/psihologiya/poserednitstvo_konfliktah
2. Єрьоменко Г. Медіація як спосіб вирішення спорів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>
3. Єрьоменко Г. Перспективи розвитку медіації в Україні. URL: <https://ukrmediation.com.ua/files/content/Perspectyvy.pdf>
4. Конфліктологія: навч. посіб. / П.С. Прибутко та ін. К: КНТ, 2010. 136 с.
5. Мазаракі Н.А. Медіація в Україні як соціальний та правовий інститут. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 169-173.
6. Правила безпеки та можливості отримання допомоги в період конфлікту в Україні: метод. рек./ заг. ред. Панок В.Г., Левченко К.Б. Київ : Агентство «Україна», 2014. 48 с.

7. Про медіацію: Закону України (проект). [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.
8. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навчально-методичний посібник. К. 2016. 192 с.

Методичне та матеріально-технічне забезпечення заняття: бланк з поняттями, ручка.

План проведення заняття:

Під час підготовки до заняття звернути особливу увагу на особливості поведінки у конфлікті, видах вирішення конфліктних ситуації, особливості медіації, переваги та недоліки медіації по відношенню до інших альтернативних способів вирішення спорів.

Матеріально-технічне забезпечення: екран та проектор.

Теми рефератів:

1. Альтернативне вирішення спорів: система і принципи.
2. Історія розвитку медіації як методу альтернативного вирішення суперечок.
3. Медіація в сучасному світі: основні моделі, тенденції та перспективи розвитку.
4. Практика навчання медіації.

Тема 2. Медіатор як професіонал і як особистість.

Семінарське заняття.

Навчальна мета: ознайомлення студентів з особливостями особистості медіатора, його професійною етикою, функціями та відповідальністю.

Кількість годин: 8 год.

Місце проведення: аудиторія факультету № 6.

Навчальні питання:

Заняття 1:

1. Вимоги, що пред'являються до медіатора.
2. Роль медіатора в процедурі медіації.
3. Функції медіатора в процесі медіації.
4. Професійна етика медіаторів. Європейський кодекс поведінки для медіаторів.

Заняття 2:

1. Відповідальність медіатора. Репутація медіатора.
2. Організація роботи медіатора.
3. Різні школи і підходи в медіації.
4. Звернення сторін до медіатора або організації. Вибір медіатора.

Заняття 3:

1. Критерії можливості розгляду спору за допомогою процедури медіації.
2. Визначення можливості врегулювання даного спору сторін за допомогою процедури медіації.
3. Правила проведення процедури медіації.
4. Укладення угоди про проведення процедури медіації.

Заняття 4:

1. Стратегії поведінки людей у конфліктній ситуації.
2. Фактори, що впливають на успішність процедури медіації.
3. Техніки рефлексивного втручання. Техніки активного слухання. Техніки «Я» -посланий.
4. Доцільність застосування окремих інструментів в процедурі медіації.

Література

1. Гірник А.М. Основи конфліктології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Києво-Могилян. акад., 2010. 222 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://pidru4niki.com/15660212/psihologiya/poserednitsstvo_konfliktah
2. Європейський кодекс поведінки для медіаторів [Електронний ресурс] / Режим доступу:
file:///C:/Users/admin/Downloads/Introduction_to_Mediation_in_the_European_Union_EU_en.pdf
3. Срьоменко Г. Медіація як спосіб вирішення спорів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>
4. Мазаракі Н.А. Медіація в Україні як соціальний та правовий інститут. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 169-173.
5. Репіна Ю. Медіація VS традиційні способи вирішення спорів. *Юридична газета*, 2017. № 28-29. С. 34-35.
6. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навчально-методичний посібник. К. 2016. 192 с.
7. Профілактика конфліктів, трансформація правосуддя, забезпечення миру. Глобальне дослідження щодо впровадження резолюції 1325 Ради Безпеки Об'єднаних Націй : довідкова інформація. – США: ООН Жінки, 2015. – 9 с.

Методичне та матеріально-технічне забезпечення заняття: бланк з поняттями, ручка.

План проведення заняття:

Під час підготовки до заняття звернути особливу увагу на особистісні та професійні якості медіатора, його професійні компетенції, критерії ефективності процедури медіації.

Матеріально-технічне забезпечення: екран та проектор.

Теми рефератів:

1. Цінності, установки, компетенції, знання і вміння медіатора.
2. Професійна етика і вимоги, що пред'являються до медіатора.
3. Сприйняття і комунікація в медіації.

Тема 3. Медіація як спосіб розв'язання конфліктів.

Семінарське заняття.

Навчальна мета: ознайомлення студентів з процедурою проведення медіації, її техніками поняттям кібернасильства, його ознаками та видами.

Кількість годин: 8 год.

Місце проведення: аудиторія факультету № 6.

Навчальні питання:

Заняття 1:

1. Процедура медіації та її фази.
2. Значення фаз в медіації.
3. Підходи фахівців до визначення кількості і значення фаз медіації.
4. Стадії медіативних бесіди (Х.Бесемер), моделі BADGER і ALPHA.

Заняття 2:

1. Вступне слово медіатора. Презентація сторін. Дискусія сторін і її особливості.
2. Використання «кокуса», його принципи та можливості.
3. Критерії оцінки результату процедури медіації.

Заняття 3:

1. Формулювання домовленості / угоди.
2. Попередження не виконання домовленостей і вироблення механізмів подолання труднощів у процесі здійснення рішень відображених в медитативній угоді.
3. Реалізація домовленостей, контроль за їх виконанням.
4. Завершення медіації (коли припиняється процедура медіації).

Заняття 4:

1. Правова природа угоди про врегулювання спору.
2. Виконання угоди про врегулювання спору (медіативного угоди).

Література

1. Срьоменко Г. Медіація як спосіб вирішення спорів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>

2. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навчально-методичний посібник. К. 2016. 192 с.
3. Профілактика конфліктів, трансформація правосуддя, забезпечення миру. Глобальне дослідження щодо впровадження резолюції 1325 Ради Безпеки Об'єднаних Націй : довідкова інформація. – США: ООН Жінки, 2015. – 9 с.

Методичне та матеріально-технічне забезпечення заняття: бланк з поняттями, ручка.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

На початку заняття, студентам оголошується назва теми заняття, план заняття та ті запитання, що будуть розглянуті.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Спочатку необхідно дати визначення основних понять й привести конкретні приклади в основних сферах життєдіяльності.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Наприкінці заняття студенти дають зворотній зв'язок викладачу, який досвід вони придбали і висловлюють свої думки стосовно розглянутих питань.

Матеріально-технічне забезпечення: екран та проектор.

Теми рефератів:

1. Практика навчання медіації.
2. Інструменти медіації: їх види і значення.
3. Психологічна природа конфліктних відносин.
4. Угода про застосування медіації: поняття, правова природа.

Тема 4. Медіативний підхід.

Семінарське заняття.

Навчальна мета: ознайомлення студентів з законодавчою базою та нормативно-правовим забезпеченням системи захисту від насильства, а також заходами щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді.

Кількість годин: 6 год.

Місце проведення: аудиторія факультету № 6

Навчальні питання:

Заняття 1:

1. Питання як спосіб отримання і прояснення інформації.
2. Невербальне спілкування в медіації.
3. Систематизація отриманого матеріалу.

Заняття 2:

1. Теоретичні основи розвитку і медіативного вирішення конфліктів.
2. Технології ефективного спілкування і раціональної поведінки в процесі медіації.
3. Робота з потребами та інтересами сторін.

Заняття 3:

1. Медіація при вирішенні сімейних спорів (розлучень, поділу майна, спадкових спорів, суперечок про визначення місця проживання дитини та ін.).
2. Медіація при вирішенні трудових спорів.
3. Медіація при вирішенні корпоративних спорів.
4. Медіація в освіті.

Література

1. Гірник А.М. Основи конфліктології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Києво-Могилян. акад., 2010. 222 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://pidru4niki.com/15660212/psihologiya/poserednitstvo_konfliktah
2. Жмудь В. Запровадження процедури медіації (примирення) у законодавстві України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://minjust.gov.ua/m/str_11347
3. Правила безпеки та можливості отримання допомоги в період конфлікту в Україні: метод. рек./ заг. ред. Панок В.Г., Левченко К.Б. Київ : Агентство «Україна», 2014. 48 с.
4. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навчально-методичний посібник. К. 2016. 192 с.
5. Директива Європарламенту «Про деякі аспекти медіації в цивільних і господарських спорах». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95#Text
6. Профілактика конфліктів, трансформація правосуддя, забезпечення миру. Глобальне дослідження щодо впровадження резолюції 1325 Ради Безпеки Об'єднаних Націй : довідкова інформація. – США: ООН Жінки, 2015. – 9 с.
7. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : метод. рек. / заг. ред. Панок В.Г., Левченко К.Б. Київ : МЖПЦ «Ла Страда – Україна», 2014. 84 с.
8. Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCR.C.aspx>

Методичне та матеріально-технічне забезпечення заняття: бланк з поняттями, ручка.

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

На початку заняття, студентам оголошується назва теми заняття, план заняття та ті запитання, що будуть розглянуті.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Спочатку необхідно дати визначення основних понять й привести конкретні приклади в основних сферах життєдіяльності. Звернути особливу увагу на особливості медіації в різних сферах життєдіяльності людини.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Наприкінці заняття студенти дають зворотній зв'язок викладачу, який досвід вони придбали і висловлюють свої думки стосовно розглянутих питань.

Теми рефератів:

1. Медіація в сучасному світі: основні моделі, тенденції та перспективи розвитку.
2. Проблема емоційних проявів в медіації.
3. Медіація в освітньому середовищі.
4. Типи ситуацій та конфліктів, які регулюються за допомогою медіації.
5. Технологія рефреймінга.
6. Технологія справжнього спілкування Е. Берна.
7. Сімейна медіація.
8. Технологія фасилітативної (класичної) медіації.
9. Технологія трансформативної медіації.
10. Технологія наративної медіації.
11. Технологія провокативної медіації.
12. Техніки ефективної комунікації.
13. Технологія ненасильницького спілкування

4. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті

Основна:

1. Гірник А.М. Основи конфліктології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Києво-Могилян. акад., 2010. 222 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://pidru4niki.com/15660212/psihologiya/poserednitstvo_konfliktah
2. Європейський кодекс поведінки для медіаторів [Електронний ресурс] / Режим доступу:
file:///C:/Users/admin/Downloads/Introduction_to_Mediation_in_the_European_Union_EU_en.pdf
3. Єрьоменко Г. Медіація як спосіб вирішення спорів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>

4. Єрмоменко Г. Перспективи розвитку медіації в Україні. URL: <https://ukrmediation.com.ua/files/content/Perspectyvvy.pdf>
5. Жмудь В. Запровадження процедури медіації (примирення) у законодавстві України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_11347
6. Конфліктологія: навч. посіб. / П.С. Прибутко та ін. К: КНТ, 2010. 136 с.
7. Мазаракі Н.А. Медіація в Україні як соціальний та правовий інститут. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 169-173.
8. Обговорення законопроектів "Про медіацію (примирення)" та "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо процедури медіації (примирення)". [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rj.org.ua/node/121>
9. Правила безпеки та можливості отримання допомоги в період конфлікту в Україні: метод. рек./ заг. ред. Панок В.Г., Левченко К.Б. Київ : Агентство «Україна», 2014. 48 с.
10. Про медіацію: Закону України (проект). [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.
11. Репіна Ю. Медіація VS традиційні способи вирішення спорів. *Юридична газета*, 2017. № 28-29. С. 34-35.
12. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навчально-методичний посібник. К. 2016. 192 с.

Допоміжна:

13. Директива Європарламенту «Про деякі аспекти медіації в цивільних і господарських спорах». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95#Text
14. Профілактика конфліктів, трансформація правосуддя, забезпечення миру. Глобальне дослідження щодо впровадження резолюції 1325 Ради Безпеки Об'єднаних Націй : довідкова інформація. – США: ООН Жінки, 2015. – 9 с.
15. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : метод. рек. / заг. ред. Панок В.Г., Левченко К.Б. Київ : МЖПЦ «Ла Страда – Україна», 2014. 84 с.
16. Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRRC.aspx>.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

17. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
18. Пошукова система Springer <https://link.springer.com/>
19. Пошукова система Scirus <https://www.elsevier.com/>
20. Пошукова система Google books <https://books.google.com/>
21. Пошукова система WorldWideScience.org <https://worldwidescience.org/>

22. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
23. Пошукова система DOAJ <https://www.doaj.org/>
24. Пошукова система DOAB <https://www.doabooks.org/>
25. Пошукова система SpringerOpen <https://www.springeropen.com/>
26. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
27. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>